

35 store bøgetræer ligger hulter til bulter. De skal have lov at rådne til glæde for svampe, smådyr og vildtet.

Niels Andersens bøge er væltet med vilje

Af Ulla Skovsbøl,
freelancejournalist, foto: Lars Årø

Nationalpark Mols Bjerge har betalt skovejer Niels Andersen for at tage livet af 35 velvoksne bøge.

I løbet af få år skabes levesteder for mange svampe og dyr i de døde stammer. Hvis man udlægger urørt skov kunne det tage hundrede år at nå så vidt.

Vildtet har også fordel af de mange fældede stammer.

En kæmpe har kastet et gigantisk slag Mikado på bakken bag Niels Andersens gård ved Fuglsø på Mols. Mikadopindene er tykke bøgestammer, der ligger hulter til bulter, som om de venter på den ordnende hånd, der skal udrede virvarret og lægge dem i en velordnet stak.

Men de må vente forgæves. 30 bøge er fældet for at ligge og rådne, hvor de er faldet. De er en gave til truede svampe, insekter og anden flora og fauna i skoven. Desuden er der yderligere 5 træer som er ringbarket og venter på samme skæbne.

"Mine naboer? Ja, de synes selvfølgelig, jeg er skør, og at det er tåbeligt at lade godt brændte ligge her og rådne. Men det er jo en privat sag, hvad man vil og har lyst til i sin egen skov. Da Jens Reddersen fra

nationalparken foreslog mig det her, syntes jeg, det lød som en sjov ide," griner Niels Andersen.

Niels Andersen er gået ind i et eksperiment i samarbejde med Nationalpark Mols Bjerge. I et lille stykke af hans bøgeskov på ca. 40 gange 40 meter har nationalparken betalt ham for at fælde eller aflive 35 træer. De skal have lov at rådne for at øge mængden af dødt ved i skoven. Nationalparken kalder eksperimentet for *Råd til råd*.

Ideen er at afprøve en enkel metode til fremme af biodiversitet. Den virker hurtigere, er mere effektiv og samtidig mere overskuelig for private skovejere end at udlægge urørt skov.

Det siger nationalparkens naturmedarbejder Jens Reddersen, mens

han og Niels Andersen kravler rundt på de store stammer. De vil undersøge, om det døde ved allerede nu efter ca. et år blevet indtaget af nye organismer.

”Eksperimentet skal ses som en kommentar til diskussionen om urørt skov. Det skal være et supplement, der gør det muligt at øge biodiversiteten på kort sigt uden at tage større skovområder ud af drift,” forklarer Reddersen.

Ingen tinglysning

Overalt i Danmark er der store arealer med urørt skov på vej.

Regeringen og Dansk Folkeparti offentliggjorde i januar en ny plan for urørte områder i statens skove. Den indebærer, at 13.300 hektar i 45 statsskove bliver udlagt som enten urørt skov eller anden biodiversitetsskov (se Skoven 2/18).

I modsætning til statsskovene har de private skoveejere valgfrihed, og de har i mange år ikke stået i kø for at udlægge urørt skov. Det ændrede sig dog sidste år, da kompensationen blev ændret fra 20 rater over 20 år til en kompensation her og nu.

Det skabte rift om at få del i 2017-puljens 19,7 millioner. Men uanset kompensationen er Niels Andersen ikke interesseret i urørt skov.

”Jeg er 58 år og vil nok af med ejendommen inden for en overskuelig årrække. Urørt skov bliver tinglyst på ejendommen i 20 år, og når jeg skal sælge, er jeg er ikke interesseret i at have en masse servitutter, som begrænser den nye ejers muligheder,” siger han.

Kompenseret for tab

Skovdrift er langt fra Niels Andersens hovederhverv. Han har kun 6 hektar bøgeskov, der er en del af Fuglsø Skov som er delt mellem flere lodsejere.

Selv er han tredje generation på sin gård på 72 hektar lige i skovkanten. Han supplerer med græsningsaftaler på statslige og private naturarealer, hvor hans ca. 150 Hereforddyr går.

Men selv om skoven er en lille del af bedriften, bliver den drevet med indtægt for øje. Derfor ønskede han ikke alene at undgå tinglyste servitutter i forbindelse med eksperimentet. Der skulle også en økonomisk kompensation til, og det har han fået: Træerne blev opmålt før fældning, og nationalparken har betalt en kubikmeterpris, som begge

- Når jeg skal sælge skoven en dag ønsker jeg ikke en masse servitutter som begrænser den nye ejers muligheder. Derfor vil jeg hellere sælge fældede træer til naturligt henfald frem for at udlægge urørt skov der tinglyses på ejendommen i 20 år. Det siger skovejer Niels Andersen (tv.) der kigger på et træ der er ringet sammen med Niels Reddersen (th.) fra Nationalpark Mols Bjerge.

parter er tilfredse med.

”Det er indlysende, at det store døde ved, vi vil have til at ligge og rådne, også er det mest værdifulde for skovejeren. Vil man have private skovejere til at lade stammerne ligge, så er man naturligvis nødt til at have penge med,” erkender Jens Reddersen.

Bedre for biodiversiteten

De 35 døde stammer i Fuglsø Skov måtte lade livet sidste år. Nationalparkens medarbejdere har registreret mængden af dødt ved i hele bøgeskoven, der er på i alt 16 hektar, både før og efter, eksperimentet blev sat i værk.

De har konstateret, at mængden af dødt ved er steget fra 2,8 m³/ha til 8 m³/ha målt på hele skoven. Dermed er der på kort tid skabt mange nye levesteder for langt flere arter, end skoven rummede før. Fremgangen har været større og især hurtigere, end man kan forvente i urørt skov, påpeger Jens Reddersen:

”Vi ser, at urørt skov ikke giver mere biodiversitet her og nu. Hvis vi bare lader relativt ung skov stå urørt, går der måske gå 100 år, inden et stort træ som det her bliver til dødt ved,” siger han og peger på

en af de ringbarkede stammer. ”Og det er altså længe at vente 100 år, hvis man er en truet svamp, et truet insekt eller en spætte.”

Spættehullerne højere oppe på den ringbarkede stamme vidner om, at træet allerede har fået nye indflyttere. De to mænd finder snart andre eksempler på, at de døde træer er blevet levesteder for nyttilkomne arter.

Lange sammenhængende striber af små hvide vækster på en af de liggende stammer er noget af det første, de støder på. Det er den lille sidehængte markisesvamp, kløvblad, som minder lidt om Østershat.

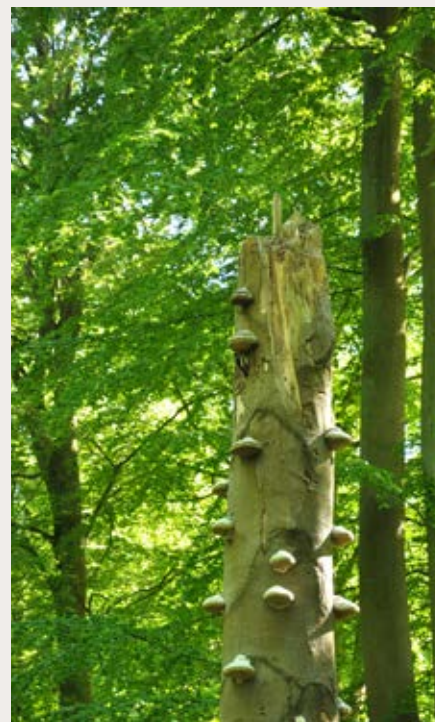
”Den er ikke supersjælden, men den er et godt eksempel på, at så snart der kommer nogle levesteder, så begynder det at gro,” konstaterer Jens Reddersen.

Han venter, at tøndersvampen med sine store tallerkener bliver noget af det næste, der kommer, når træet for alvor begynder at rådne. Tøndersvampens mycelium står og simrer i barken på de fleste raske bøgetræer og kan være flere år om at sende sine baldakiner ud på stammen. Når de først er der, er de til gengæld nemme at få øje på.

”Det er straks sværere at finde insekterne. De fleste insekter, som

Kløvblad (Schizophyllum commune) er en ret almindelig svamp som lever på løvtræ, især på tørre steder. Det er en af de første svampe der har invaderet de væltede træer.

Om få år vil der måske findes tøndersvamp på træerne i Fuglsø Skov (arkivfoto fra Jægersborg Dyrehave).

lever af dødt ved - for eksempel eghjort og bøghjort med de store kæber - har en larvetid på tre til fire år inde i veddet, hvor man ikke ser dem. Så kommer de pludselig ud som voksne og er hurtigt væk igen. Derfor er de sværere at følge, forklarer Jens Reddersen.

"Svampene er meget nemmere at få øje på. Samtidig kan deres små flyvende sporer nok også nemmere nå frem til nye levesteder, selv over store afstande."

Godt for vildtet

Niels Andersen får øje på en rævs efterladenskaber på en af de andre væltede stammer, og mellem de liggende kroner er der blevet gode gemmesteder for råvildt. Han er jæger og personligt mere optaget af vildt end af svampe og insekter.

"Som jæger synes jeg også, det er et godt projekt, for jeg kan se, der næsten altid ligger rådyr og soler sig her mellem stammerne. De finder gode skjulesteder, og jeg tror, at vi i løbet af et par år får en ny slags skov med en masse undervækst, som også vil være godt for vildtet," siger han.

Omkring støddene, hvor de fældede træer stod, er der allerede skudt et knudret virvar af bøgeris op. De skal have lov til at udvikle

sig til et krat, lover Niels Andersen, og det vil gøre den lille udvalgte plet endnu mere mangfoldig i modsætning til resten af skoven.

"Hvis man kigger rundt derovre, hvor vi fik skovet sidste efterår, så der fuldstændig ryddet og ikke noget som helst kvas efterladt," siger Niels Andersen og peger.

"Vi har en miljødagsorden, som lægger op til, at alt træ skal udnyttes. Derfor bliver det træ, der før fik lov at ligge, lavet til flis til kraftvarmeværkerne. Der er ikke engang tynde kviste tilbage, så der er næsten ingen steder, hvor råvildtet kan gemme sig. Derfor synes jeg, det er spændende at skabe mere variation," siger han.

Variation er vigtig

"Ja, det vi efterspørger mest, er variationen," supplerer Jens Reddersen.

"Det er også derfor, nogle stammer ligger ned, andre står op, og nogle træer er ringbarket hele vejen rundt, andre kun delvist. Vi prøver at skabe så mange forskellige levesteder som muligt."

"Alle svampe og insekter er specialiserede. Nogle vil gerne have det mørkt og fugtigt. De trives i træ, der ligger og rådner på jorden. Andre vil hellere have det lyst og tørt, så jo flere forskellige levesteder vi skaber,

jo bedre," forklarer han.

Eksperimentet i Fuglsø Skov er ikke et forskningsprojekt. Men nationalparkens medarbejdere vil holde øje med udviklingen i flora og fauna. De har en aftale med Niels Andersen om at bruge skoven til studieture for skovfolk, biologer og andre interesserede.

De vil løbende sammenligne med en anden del af Fuglsø Skov der blev udlagt til urørt skov i 2015. Træerne i denne bevoksning er ret unge, så der går mange år før der skabes dødt ved her.

"Vi forventer at denne metode er væsentligt mere effektiv, og især hurtigere, til at skabe biodiversitet end urørt skov efter den gamle ordening. Her var det et krav at man ikke måtte røre noget, og derfor kan der gå årtier, før der kommer dødt ved af betydning. Den nye metode er tænkt som et supplement, mens vi venter på det døde ved i de urørte skove," siger Jens Reddersen.

Under den gamle ordening for urørt skov er enhver form for hugst forbudt. Da forbuddet er tinglyst, er der ingen mulighed for at lave biodiversitetspletter med fældede træer som den i Niels Andersens skov. Det er dog ændret i den nye ordening.

Fakta om Fuglsø Skov

Skoven er den eneste bevarede større løvskov på Mols efter den rovdrift, der var på danske skove i 1500- og 1600-tallet. Der er dog nogle få isolerede småskove og krat på Mols som f.eks. Skovbjerg i Mols Bjerge.

Fuglsø Skov er dokumenteret gammel, bl.a. med arter som blå anemone. Den magre jord har formodentlig beskyttet skoven mod opdyrkning.

Skoven er gammel bønderskov. Med landboreformernes udskiftning blev skoven opdelt i parceller, oprindeligt en til hver gård i Fuglsø.

Det er muligt at gå tur i skoven ad gulpletruten kaldet Fuglsø Hede, dog uden at komme gennem området med urørt skov.

Gulpletruten begynder fra p-pladsen, der ligger ved Fuglsøvej på venstre hånd lige før Fuglsø By (i sydgående retning).

Fuglsø Skov er privat – og derfor er det vigtigt at nyde skoven fra stien. Det er ikke tilladt at forlade stien.

Kilde: www.nationalparkmolsbjerge.dk 31.1.18

”Men sådan ser jeg ikke på det. Hvis skoven havde været fuld af de flotteste stammer til Junckers parketgulve, ville det nok have været synd at lade dem rådne, men det her er gammel bønderskov. Den er ikke enormt velplejet, så jeg synes ikke, det er specielt bittert at lade nogle af dem ligge. Tværtimod.”

”Det gør ikke noget, at vi bønder også viser samfundssind en gang imellem og viser, at vi også tænker på naturen. Det giver lidt goodwill, og det kan vi godt have brug for,” siger skovejeren fra Fuglsø.

Besøg

Det er muligt at besøge biodiversitets-eksperimentet på Mols efter aftale ved henvendelse til:

Niels Andersen: info@molsbjerge-hereford.dk, tlf. 2624 1204 eller

Jens Reddersen, Nationalpark Mols Bjerge: jered@danmarksnationalparker.dk, tlf. 9133 4740.

Vil betale tilbage til naturen

De to mænd kravler tilbage over de væltede stammer til den forstligt drevne bøgeskov. Her er der kun visne blade i skovbunden, og kronerne strækker sig højt mod den blå vinterhimmel over de ranke

stammer. ”Selvfølgelig kan man godt sige, det ligner spild af ressourcer at lade godt træ ligge på jorden og rådne op. Nogle af mine naboer vil nok sige, at alle de der svampe og insekter, bare er i vejen,” funderer Niels Andersen.

AHWI GRENKNUSERE og RODFRÆSERE

Effektive – også i juletræskulturer

Grenknuser type FM500-2000

- Knusning af skrottræer i spor
- Knusning af enkelte rækker
- Knusning af stubbe i kørspor
- Knusning af hele stykker

Rodfræser type RFL700-2000

- Effektiv ved omlægning til ny kultur eller tilbage til landbrugsjord
- Sønderdeler stubbe op til 30 cm i én arbejds gang
- Arbejdsdybde op til 30 cm i én arbejds gang

Begge maskiner fås i forskellige arbejdsbredder og størrelser, og til traktorer med en ydelse fra ca. 100 HK op til 400 HK.

For nærmere oplysninger kontakt:

Wirtgen A/S · Taulov Kirkevej 28 · 7000 Fredericia
Tlf. 75 56 33 22 · Fax 75 56 46 33 · e-mail: wirtgen@wirtgen.dk